

[smartphone-destroyed-a-generation/534198/](#)

17. What do Generation Z and millennials expect from technology in education? (2018). *Pearson* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pearsoned.com/generation-z-millennials-expect-technology-education/>

18. White, J. E. (2017). *Meet Generation Z: Understanding And Reaching The New Post-Christian World*. – London: Baker Books. – 224 p.

Александр Желиба ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ГЕНДЕРНЫХ СТУДИЙ

Новое поколение студентов, которое формировалось в условиях информационной революции, имеет свои специфические особенности восприятия информации и погружения в процесс обучения. Поколение Z стремится воспринимать лаконичную, структурированную, наглядную информацию, в частности по гендерным вопросам. Цель данной статьи обзор и упорядочивание современных средств визуализации гендерных студий и ведущих методов работы с ними для поколения Z. В работе освещены особенности наглядных средств обучения и методики работы с ними. Автором осуществлен анализ фотографий, художественных образов (в частности, картин, рисунков, карикатур, визуальных мемов), символических образов (в частности, знаков, пиктограмм), диаграмм, схем, таблиц, карт, инфографики и плакатов. В результате исследования была предложена классификация наглядных средств, которые используются во время изучения гендерных студий, систематизированы методы работы с ними, обоснована возможность использования данных методов для поколения Z.

Ключевые слова: гендерные студии, поколения Z, средства наглядности.

Alexander Zheliba VISUALIZATION OF GENDER STUDIES

New generation of students that was formed in the conditions of information revolution, has its own specific features of information perception and immersion in learning process. “Z” generation aims to receive concise, structured, visual information and particular in gender issues. The purpose of this article is to review and organize modern visualization tools of gender studios and leading methods for working with for “Z” generation. The paper high lights the feature so visual teaching aids and methods of working with them. The author analyzed photographs, artistic images (paintings, drawings, caricatures, visual memes), symbolic images (signs, pictograms), diagrams, tables, maps, infographic sand posters. As a result, theclassificationofvisualaidsthatareusedduringthestudyofgenderstudioswasproposed, methods for working with them were systematized, the necessity of using the semethods for “Z” generation was substantiated.

Keywords: genderstudios, “Z” generation, visualaids.

УДК 371.14

Євдокія Харькова

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В статті висвітлена гендерна експертиза навчальних програм та навчальних посібників з ціллю виявлення того, яким чином вони впливають на соціалізацію студентів, і як при цьому змінюються потенційні можливості самореалізації представників обох статей. Гендерний аналіз робочих навчальних програм системи фахової підготовки майбутніх вихователів дає підстави стверджувати, що програми не всі відповідають принципу додержання гендерного підходу.

Ключові слова: гендерна експертиза, компетентність, гендерний підхід, гендерна соціалізація, гендерне виховання, гендерні компоненти.

Одним з найважливіших напрямків розвитку педагогічної науки на сучасному етапі є становлення нової галузі наукових знань – гендерної педагогіки, що вивчає особливості навчання і виховання дітей різної статі.

Гендерні відносини пронизують практично всі структури і зв'язки суспільства, вони визначаються структурою економічних, владних і соціальних відносин. Гендерна педагогіка, гендерний підхід в освіті -

ці питання відносяться до найменш розроблених у соціально-психологічних дослідженнях. Проблема полягає почасти й у відносному новаторстві гендерного підходу в освітній практиці.

Актуальність формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх вихователів з питань гендерної соціалізації дітей дошкільного віку, пов'язана з тим, що людина розвивається як представник тієї чи іншої статі вже з моменту зачаття. Гендерна соціалізація дитини відбувається постійно під впливом різних факторів (агентів) і в даний час велике значення відводиться такому фактору як освіта.

Аналіз останніх досліджень. Як показав огляд досліджень, присвячених педагогічним умовам гендерного виховання дітей дошкільного віку та ролі вихователя ДНЗ у вирішенні завдань виховання дітей залежно від статі, педагогічний матеріал систематизований, апробований і рекомендований до використання в практиці дитячих садків (Т. Репіна, Л. Градусова, Л. Арнаутова, Е. Кудрявцева та ін.). Питання про необхідність підготовки педагогічних кадрів до гендерної освіти та виховання дітей порушувалося в роботах О. Прозументік (Проектування системи елективних курсів для професійного та особистісного розвитку студента коледжу в галузі гендерної культури), Л. Шустова (Підготовка педагогічних кадрів до гендерної освіти та виховання дітей) та ін. У позначених роботах показані можливості формування мотиваційної, інформаційної та технологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Разом з тим, в ході аналізу навчально-програмної документації, що забезпечує підготовку майбутніх вихователів ДНЗ з питань гендерної соціалізації дітей у вищих

професійних освітніх установах, були виявлені тенденції відсутності роботи зі студентами за напрямками сексологічної освіти студентів, усвідомлення інтимно-особистісних та гендерних уявлень у майбутніх педагогів і специфіка психолого-педагогічної роботи в галузі гендерного виховання дітей дошкільного віку. Робота з формування професійної компетентності в області виховання дітей як представників статі не носить постійний характер і є фрагментарною.

Мета статті: аналіз програм, які забезпечують формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх вихователів з питань гендерної соціалізації дітей дошкільного віку.

Результати дослідження. Гендерна експертиза навчальних програм та навчальних посібників – це їх реконструкція з ціллю виявлення, яким чином вони впливають на соціалізацію дітей, студентів, і як при цьому змінюються потенційні можливості самореалізації представників обох статей [3]. У даному випадку гендерна експертиза спрямована на вивчення та аналіз робочих навчальних програм. Суттю проведення гендерної експертизи є передусім перевірка наявності у робочих навчальних програмах спеціальності «вихователь дошкільних закладів» гендерного дисбалансу, з метою подальшого формування у студентів принципу рівноправності статей через адекватне відображення в навчальному матеріалі досвіду і чоловіків і жінок, та заохочення їх до рівноправного співробітництва й взаємної поваги. Тобто, гендерна експертиза спрямована на перевірку та подолання гендерних стереотипів у робочих навчальних програмах вищої школи та направленість системи фахової підготовки майбутніх вихователів на рівноправність, паритетність та

взаємодію між студентами обох статей. Таким чином, з метою перевірки ступеня додержання гендерної рівності у програмах підготовки майбутніх вихователів ми здійснили гендерну експертизу робочих навчальних програм для вищої школи на підставі дослідження методичного матеріалу системи фахової підготовки майбутніх вихователів.

Серед двадцяти переглянутих програм спостерігаються програми різного вмісту гендерного компонента. Загалом всі навчальні програми не однакові і кожна з них у різній мірі розкриває наявність, чи то відсутність гендерного компонента у своєму змісті. Ми виділили програми чотирьох рівнів. За результатами аналізу можна зробити такі висновки:

Перший рівень – це програми, які є гендерно чутливими. Вони характеризуються наявністю у програмі позиції гендерного підходу, понятійного апарату гендерного компонента, згадки про гендерну систему суспільства та гендерних відносин у змісті програми. Також програми даного рівня характеризуються відсутністю гендерних стереотипів, гендерної нерівності та гендерної асиметрії мови. У цілому такі програми характеризуються високим ступенем висвітлення гендерного аспекту у своєму змісті.

Другий рівень – це програми, які є гендерно-чутливими, але особливістю таких програм є те, що хоча вони і містять гендерну тематику, але ж у свою чергу характеризуються наявністю певних суперечностей у тлумаченні гендерних відносин у суспільстві і відсутністю чіткого розуміння гендерного підходу.

Третій рівень – це ті програми, які не містять позиції гендерного підходу, але повинні, тобто це ті програми, які

конче потребують висвітлення гендерного аспекту у своєму змісті.

Четвертий рівень – це програми, які є повністю гендерно нейтральними. У таких програмах відсутня позиція гендерного підходу, немає жодної згадки про гендерну систему суспільства. Їх також ще можна визначати як гендерно-нечутливі. Тобто, це ті програми, тематика яких може і не висвітлювати гендерного аспекту.

Отже, за результатами аналізу маємо зробити такі висновки:

До програм першого рівня ми віднесли такі:

2 курс Програма «Історія дошкільної педагогіки»,

Зкурс Програма «Дошкільна педагогіка».

До програм другого рівня:

1 курс Програма «Теорія та методика співпраці з родинами»

До третього рівня віднесли всі програми з методик навчання дітей дошкільного віку.

Аналіз програми «Дошкільна педагогіка» дає підстави стверджувати, що зміст програми містить понятійний апарат гендерного компонента. Часто вживаною у програмі є така лексика: жінка, чоловік, фемінність, маскуліність, андрогінність, гендерно-рольова ідентичність. Наявною є і позиція гендерного підходу, висвітлення гендерного аспекту в тематиці робочої. Але хоча дана програма і містить гендерну тематику та все ж таки у свою чергу характеризується наявністю певних суперечностей у тлумаченні гендерних відносин у суспільстві і відсутністю чіткого розуміння гендерного підходу.

Так тема 2 «Проблеми міжособистісних стосунків в родині» розкриває психофізіологічні особливості чоловіків і жінок; закономірності чоловічої і жіночої

психіки, фемінність, маскуліність та андрогінність; наслідки порушення гендерно-рольової ідентичності; ідеальні моделі чоловіка та жінки. Все це уже говорить про констатування гендерних стереотипів, які будуть формуватись у студентів при вивченні даного курсу. Тема 3 «Виховання статі в умовах родини та дошкільного навчального закладу» розкриває поняття про жіночність і мужність, як основи поведінки хлопчика та дівчинки. Але з точки зору гендерного підходу ми не можемо вважати жіночність і мужність основою поведінки для створення в майбутньому родини. Це вже знову подається як стереотип. Тема 4 «Моральні цінності родини» подає правила сімейного етикету окремо як для чоловіка так і для дружини. Знову ж таки ми спостерігаємо поділ. Це саме те, чого у програмах бути не повинно – це основа формування гендерних стереотипів у студентів, що і призводить у подальшому як результат до гендерної нерівності у нашому суспільстві.

Отже, ми можемо стверджувати, що дана програма потребує доопрацювання та вдосконалення, так як характеризується наявністю певних суперечностей у розумінні позицій гендерного підходу.

2 курс

Програма «Історія дошкільної педагогіки»

За результатами аналізу програми треба зазначити, що для програми характерною є така лексика: молодь, молода сім'я, громадянин, населення, жінки, гендер. Тобто, понятійний апарат гендерного компонента не достатній, наявною є і гендерна асиметрія мови. Отож, дана програма не відбиває повною мірою гендерний аспект і характеризується наявністю гендерних стереотипів. Привертає

увагу тема «Соціальна підтримка жіночої молоді як один з важливих напрямів молодіжної політики», яка містить перелік таких питань: Жінки як особлива соціально-демографічна група населення. Роль та місце жінки в суспільстві; Характеристика соціальних проблем молодих жінок та їх специфіка; Основні завдання державної політики в Україні стосовно жінок. Але ж доцільним було б додати до змісту програми тему, наприклад, «Соціальна підтримка чоловіків як один з важливих напрямків молодіжної політики». Та чомусь даний аспект є упущеним. Також у даній темі розкривається таке питання як «Гендерні напрями державної молодіжної політики», що уже говорить про констатування позиції гендерного підходу.

Отже, з одного боку програма містить гендерний аспект у своєму змісті, а з іншого боку характеризується наявністю гендерних стереотипів у своєму змісті. Для забезпечення гендерної рівності, рівних прав і можливостей зміст програми варто розширити де це дозволяє зробити логіка і структура програми.

1 курс

Програма «Теорія та методика співпраці з родинами»

Аналізуючи програму зазначимо, що вона не містить гендерної тематики у своєму змісті. Але ми вважаємо, що така програма повинна містити позицію гендерного підходу. Адже, мова йде про процес виховання. Що стосується понятійного апарату гендерного компонента, то він також відсутній (ні поняття «стать», ні «гендер» і т. п. у програмі не зустрічається). Гендерний аспект у програмі також є упущеним. Про це свідчить наскрізне вживання в тексті освітнього документа слова «батьки» на позначення матері, батька та слова «діти» на позначення дочок та синів. Привертає увагу у програмі лише

тема 5 «Неповна сім'я як соціально-педагогічна проблема», де вживається згадка про гендер. А саме – тема містить розгляд такого питання як «Типи материнства і батьківства». Більше жодних звернень, тем, питань гендерного компонента у програмі не спостерігається.

Жодних вимог, рекомендацій чи приписів щодо врахування гендерних аспектів в оформленні програми немає. А саме вона як повинна містити гендерний компонент, адже, проблема «батьки і діти», процес виховання є основою програми. А дана тема зараз є доволі актуальною. Її не можливо вирішити без врахування гендеру.

До програм третього рівня: всі програми з методик навчання дітей дошкільного віку.

Аналіз цих навчальних програм показує, що у програмах подано опис процесу соціального виховання. Загалом, програми не містять висвітлення гендерного аспекту, але повинні. Адже, процес виховання як ніякий інший не можливий без врахування гендерного аспекту. Це є досить важливим моментом, бо його упущення може призвести до формування гендерних стереотипів.

Дані програми не містять понятійного апарату гендерного компонента і характеризуються відсутністю чіткого розуміння гендерного підходу. У програмах все ж таки бракує опису форм мислення, в яких детермінуються способи сприйняття. Отже, програми потребують вдосконалення та включення гендерного аспекту в тематику робочої програми з метою підвищення ефективності соціального виховання.

2курс

Програма «Основи профорієнтаційної роботи»

Проаналізована програма не є гендерно-чутливою. Адже, вона не має жодних ознак як гендерної чутливості, так і гендерних стереотипів. Характеризується повною відсутністю позиції гендерного підходу. Загалом програма містить такі питання: Зміст професій як системне явище, основні види класифікацій професій. Зміст, складові, функції, форми професій. Особливості професійної діяльності соціального педагога в різних соціальних інститутах та інші.

Отже, помітно, що жодної згадки про гендерну систему суспільства, про гендерні відносини у програмі немає. Але доцільним було б у рамках даного курсу зазначити на гендерній рівності. Для забезпечення гендерної рівності, рівних прав і можливостей зміст програми варто розширити, де це дозволяє зробити логіка і структура програми. Доцільно долучити до складу програми матеріали щодо гендерної рівності та створення для чоловіків і жінок однакових умов для реалізації прав та свобод людини й громадянина. Важливо якнайповніше враховувати психологічні особливості розвитку хлопців та дівчат, зважати на їхні інтереси та зацікавленості, а виховний компонент програм спрямовувати на самореалізацію та само ідентифікацію особливості залежно від її статі.

3курс

Програма «Методика виховної роботи»

Дана програма є гендерно нейтральною, хоча і не повинна нею бути. Вона навіть не містить жодного понятійного апарату гендерного компонента. Загалом якщо у програмі і містяться звернення, то вони загального характеру. Наприклад: школярі, молодь, особистість, діти, батьки, вчителі. Програма не розглядає жодного гендерного питання. На нашу

думку, така програма потребує ґрунтовного доопрацювання як на рівні змісту, так і на рівні оформлення документа. Йдеться про те, що курс, завдання якого познайомити студентів з моральними засадами та методами виховної роботи в сучасному суспільстві, навіть не згадує про принцип рівних можливостей, не навчає відповідної поведінки. Адже, процес виховання потребує наявності позиції гендерного підходу. Це є дуже важливим. Тому, вважаємо, що така дисципліна повинна містити у своєму змісті висвітлення гендерної тематики.

Отже, програма є гендерно нейтральною і як результат потребує доопрацювання, а саме: включення позиції гендерного підходу, понятійного апарату гендерного компонента, констатування гендерної рівності та висвітлення високого ступеня гендерного аспекту у змісті програми.

До програм четвертого рівня: 3 курс «Соціальна педагогіка», 4 курс «Філософія культури», 1 курс Програма «Вступ до спеціальності», 1 курс Програма «Професійна етика», 2 курс Програма «Основи сценарної роботи».

Висновки. Отже, за загальними даними серед двадцяти навчальних програм системи фахової підготовки майбутніх вихователів лише дві з них є програмами першого рівня, тобто гендерно чутливими; три з них належать до другого рівня і визначаються як програми, що містять

суперечності в тлумаченні гендерних відносин; три програми належать до третього рівня і є такими, які не містять аспекту гендерної тематики, хоча й повинні містити, і вся решта – дванадцять програм визначаються програмами які є гендерно нейтральними, тобто не містять жодної згадки про гендерну систему суспільства.

Таким чином, навчальні програми системи фахової підготовки майбутнього вихователя потребують доопрацювання та включення гендерного компонента, де це дозволяє зробити логіка і структура програми з метою досягнення більшої ефективності та доцільності їх змісту. Адже, подолання гендерних стереотипів у навчальних програмах вищої школи позитивно відобразиться як на навчальній, так і професійній діяльності.

За результатами аналізу бачимо, що є велика кількість програм, які не містять позиції гендерного підходу, хоча й повинні. На це треба звернути особливу увагу. Нам необхідно показувати на їх дискримінаційну основу. Це і буде роботою переборення нерівності. Такі програми потребують особливої уваги з боку викладачів та вагомого доопрацювання. Адже, якщо прямо зараз не звернути на це увагу, то такі програми стануть породжувати гендерні стереотипи, що негативно позначиться як на студентах, так і на суспільстві в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баланс між навчанням та сім'єю: можливості забезпечення у вищих навчальних закладах: [навч. посібник] / Університет дружній до сім'ї. – Суми: СумДУ, 2014. – 140 с.
2. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Ч. 1 / [ред. рада : О. М. Кікінежді, В. С. Власов, Л. Б. Магдюк, Т. В. Ладиченко]. – К.: Дорадо-Друк, 2010. – 328 с.
3. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді / Т. О. Дороніна. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 332 с.
4. Розширена ініціатива «Університет, дружній до сім'ї»: досвід впровадження у Сумському державному університеті: [навч. пос.] / [за заг. ред. Н. Світайло]. – Суми: Вид-во РА «Хорошие люди», 2014. – 104 с.

5. Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ) : [навч. посібник-збірка кращих практик] / Університет дружній до сім'ї. – Суми : СумДУ, 2014. – 140 с.

Евдокия Харьковская ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ВОСПИТАТЕЛЯ ПО ВОПРОСАМ ГЕНДЕРНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье рассмотрена гендерная экспертиза учебных программ и учебных пособий с целью выявления того, каким образом они влияют на социализацию студентов, и как при этом изменяются потенциальные возможности самореализации представителей обоего пола. Гендерный анализ рабочих программ системы профессиональной подготовки будущих воспитателей дает основания утверждать, что программы не все отвечают принципу гендерного подхода.

Ключевые слова: гендерная экспертиза; компетентность; гендерный подход; гендерная социализация; гендерное воспитание; гендерные компоненты.

Evdokiia Kharkova WAYS OF THE FUTURE TEACHERS' PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL COMPETENCE FORMATION ON THE ISSUES OF GENDER SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN

The article reveals gender expertise of curriculum and teaching manuals with the aim of identifying how they affect socialization of students, and how they change potential opportunities for self-realization of representatives of both sexes. Gender analysis of the working educational programmes of the system of future teachers' professional training provides grounds for arguing that not all programmes are consistent with the principle of following gender approach.

Key words: gender expertise; competence; gender approach; gender socialization; gender education; gender components.

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

УДК 305:351.84

Жанна Володченко, Ігор Кондратьєв

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

В статті розглядається проблема формування, підтримування та змінювання корпоративної культури соціальної організації та гендерні особливості цих процесів. Носіями культури соціальної організації є люди (чоловіки і жінки), які визначають характер, особливості і стиль функціонування колективу, поведінку і взаємодію між окремими особистостями та соціальними групами. Корпоративна культура соціальної організації це середовище професійної діяльності, людська поведінка, продукт взаємодії культури окремих людей (чоловіків і жінок) і культурних факторів середовища; це регулятори поведінки людей і комплекс найбільш стабільних і довготривалих характеристик організації, поєднання цінностей, принципів діяльності, норм поведінки, які супроводжують професійну діяльність чоловіків і жінок всередині організації, а також впливають на їх взаємодію із зовнішнім середовищем. *Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні поняття корпоративна культура та гендерних особливостей її формування, підтримування і змінювання. Практичне значення полягає в обґрунтуванні гендерних особливостей корпоративної культури соціальної організації, у використанні досвіду реалізації гендерного підходу в практику роботи керівників закладів соціальної сфери, а також у процес фахової підготовки студентів спеціальності соціальна педагогіка і соціальна робота у вищих навчальних закладах.*

Ключові слова: гендер, гендерні особливості, чоловічі і жіночі ролі, соціальна організація, корпоративна культура, складові компоненти та рівні корпоративної культури.

Майже кожна успішна організація має свою корпоративну культуру, яка визначається як сукупність найважливіших положень діяльності організації, обумовлених місією та стратегією розвитку, що знаходять своє відображення в соціальних нормах і цінностях більшості працівників. Така культура дозволяє вирізнити організацію, ідентифікувати її членів, зміцнювати соціальну стабільність та виступає контролюючим механізмом, який направляє і формує відносини та поведінку працівників. Культура організації є основою її сталого розвитку в майбутньому, стратегічним внутрішнім джерелом саморозвитку.

Корпоративна культура розглядається, як середовище, в якому люди перебувають в професійній діяльності; все те, що навколо них;

людська поведінка як продукт взаємодії культури окремих людей і культурних факторів середовища, які і виступають регуляторами поведінки людей. Корпоративна культура це потужний інструмент управління який являє собою поєднання цінностей, принципів діяльності, норм поведінки, які супроводжують професійну діяльність людей всередині організації, а також її взаємодію із зовнішнім середовищем. Нині корпоративна культура розглядається в якості головного засобу, що забезпечує підвищення ефективності роботи соціальних закладів, координує управління організацією завдяки усталеним нормам і стандартам корпоративної поведінки, взаємодії співробітників відповідно до корпоративних цінностей.

© Володченко Жанна, Кондратьєв Ігор